

CAS PRÀCTIC DE “RELIGIONS I MEDIACIÓ EN ZONES URBANES”

Títol descriptiu del cas:

Un conflicte intern i global de la comunitat sikh es reproduïx a escala local.

Localització (inclosa breu descripció):

Un dels municipis catalans més grans i més poblats, que pertany a una gran àrea metropolitana i té barris de gran diversitat immigrant d'origen espanyol (arribats els anys seixanta i setanta) i d'altres continents (sobretot a partir de finals dels noranta). Es tracta de barris obrers amb una taxa d'atur actualment – cada cop més – molt elevada (en alguns casos arriba al 30%) i importants carències estructurals (pel que fa als serveis socials i sanitaris, per exemple), agreujades per la desafecció cívica conseqüent dels veïns. Tot plegat genera tensions convivencials que alguns partits polítics manipulen clarament amb interessos electorals.

Dates aproximatives d'inici i finalització (si s'escau) del procés de mediació:

24 de maig del 2009 (data de l'assassinat a Viena que va desencadenar el cas) i els mesos immediatament posteriors.

Diferents actors (religiosos, interreligiosos, polítics, etc.) participants (incloses les característiques més significatives de cadascun/a i les raons de la presència dels actors mediadors):

Actors directament implicats en el conflicte:

- **La comunitat sikh**, d'origen indi i establerta a la ciutat des de fa una dècada, on té un temple de referència per als fidels de tota l'àrea metropolitana amb capacitat per a unes 300 persones. Els homes de la comunitat estan majoritàriament ocupats en el sector de la construcció i les dones treballen a casa. En general, parlen poc o malament les llengües locals. Malgrat l'escassetat de recursos, destaquen per la seva capacitat organitzativa i emprenedora. Els responsables d'aquesta comunitat i de tota l'àrea metropolitana treballen de forma coordinada, per exemple a l'hora d'organitzar grans celebracions com la que aquí ens ocupa.
- **La comunitat ravidassia**, escissió recent de la comunitat sikh realitzada en aquest municipi i arreu i provocada per un fet violent succeït a Viena (Àustria). Aquesta comunitat està formada per persones de castes baixes que se sentien discriminades i marginades com a sikhs. En aquest municipi, quan encara es deien "sikhs", ja disposaven d'un temple propi, on practicaven la tradició sikh amb certes particularitats (per exemple, l'èmfasi en els ensenyaments igualitaris i superadors de la divisió de castes d'un guru no canònic –Guru Ravidas- o un aferrament menor als símbols tradicionals: el turbant, la barba, la daga, etc.). L'escissió pública i definitiva ha fet que s'accentuessin i es fixessin aquestes pràctiques diferenciades. Els ravidassia han creat la seva pròpia versió del llibre sagrat (el Guru Grant Sahib) per incloure la figura de Guru Ravidas. Al municipi, aquesta comunitat la formen un centenar de persones amb recursos molt escassos, que molt sovint estan a l'atur i no parlen castellà ni català.

Actors mediadors:

- **La Direcció General d'Afers Religiosos de la Generalitat de Catalunya.**
- **La regidoria encarregada a l'ajuntament de la gestió de la diversitat religiosa local.**
- **La policia municipal.**
- **Unescocat**, que porta quatre anys desenvolupant per a l'ajuntament de la ciutat un programa per facilitar les relacions entre les diferents comunitats religioses i entre aquestes i la societat civil no religiosa i l'administració. Els mediadors d'Unescocat mantenen una relació fluida amb els responsables de les comunitats sikh i ravidassia, sobretot a través de la participació d'aquests en diferents grups de diàleg interreligiós.

Elements significatius relatius als antecedents i al context del conflicte (anterior al procés de mediació):

El 24 de maig del 2009 es produeix a Viena (Àustria) l'assassinat d'un líder religiós ravidassia per part d'uns radicals sikhs. Aquest fet té repercussions globals i provoca la separació definitiva d'aquests dos grups en dues comunitats diferenciades, a l'Índia i en tots els països amb presència ravidassia. Els ravidassia decideixen deixar de ser "sikhs" i fundar una tradició particular. Fins llavors, al municipi, es coneixien episodis puntuals de tensió i fins i tot de violència, sobretot deguts a les crítiques realitzades pels sikhs als ravidassia relatives a la seva pràctica heterodoxa, "poc rigorosa", de les tradicions. Arran de l'atemptat a Viena i de les manifestacions públiques de ravidassia a l'Índia, l'administració i la policia locals i nacionals, temien un esclat de violència entre els dos grups.

Objectius inicials de la intervenció medidora:

- Pacificar l'estat d'ànim dels ravidassia.
- Prevenir actes violents entre sikhs i ravidassia.
- Evitar que tot plegat derivi en una degradació injusta de la percepció ciutadana d'aquestes dues comunitats i, per extensió, de les comunitats religioses i d'immigrants.

Breu descripció del desenvolupament del conflicte i de la mediació realitzada:

El procés de mediació va desenvolupar-se en dues fases:

(1) Una primera **fase de visites conjuntes (Generalitat, Ajuntament i Unescocat) a les dues comunitats**, per recollir l'estat d'ànim dels seus membres, fer una crida institucional a la calma (amb recurs i referència als principis més essencials de qualsevol religió: la pau, l'amor, la no violència etc.) i prevenir sobre les conseqüències negatives en la percepció dels veïns de segons quines manifestacions públiques. Els ravidassia eren els més alterats i expressaven, efectivament, la seva intenció de protestar públicament, al carrer, pel succeït i per la discriminació tradicionalment soferta. El seu temple tenia aquells dies una afluència inusual. L'ambient regnant era de confusió i de nervis. Es va decidir que calia transmetre'ls un reconeixement institucional, oficial, de la seva "nova" identitat particular i es va organitzar una recepció dels líders de la comunitat al vice-president del govern català, així com una visita del regidor encarregat de la gestió de la diversitat religiosa local al temple. A més a més, la policia va patrullar sovint pel temple aquells dies. Els sikhs es mostraven menys alterats tot i que també menys transparents: negaven reiteradament l'existència d'un conflicte amb possibles derives violentes. Finalment, es va contactar amb una especialista acadèmica en les comunitats sikh i ravidassia, d'origen estranger però que es trobava a Catalunya realitzant precisament un estudi d'aquests grups al municipi. Això va permetre entendre millor els factors internacionals i locals del conflicte, i també tenir accés a una diversitat de nous interlocutors ravidassia (joves, dones, etc.) que, tots ells, oferien lectures diferents i complementàries de la situació.

(2) Una segona fase, un cop passat sense incidents el moment de major tensió, **de seguiment de la relació entre les comunitats**. Es va procurar consolidar la interlocució amb els nous referents identificats a la comunitat ravidassia, convidant-los a exposar el seu "projecte" de nova comunitat i presentant-los a altres referents socials locals, religiosos o no religiosos. També es va procurar transmetre als sikhs que la nova situació no alteraria el seu reconeixement i que, fins i tot, al menys al principi, s'evitaria fer-los coincidir amb els ravidassia en els mateixos fòrums públics, com ara els grups de diàleg interreligió (solució provisional que d'altra part se'ls va dir que més endavant caldria superar). A ambdós es va insistir perquè, sobretot de cara a altres comunitats i ciutadans, construïssin una identitat en positiu, no únicament basada en la negació i la diferenciació i la crítica de l'altre.

Avaluació del grau d'assoliment dels objectius inicials:

- La situació, finalment, no va degenerar en cap episodi de violència. Els ànims es van anar pacificant progressivament.
- La percepció externa d'aquestes comunitats i de la religió o la immigració en general no se'n va ressentir.
- El conflicte, però, és latent i passat més d'un any no s'ha aconseguit que aquestes comunitats apropiïn les seves postures (encara no volen coincidir en actes que es dirigeixin a totes les comunitats en general). Alhora, els ravidassia insisteixen en presentar-se públicament com "els que no són sikhs perquè els sikhs són uns intolerants". Cal dir que estem parlant d'un procés històric –el naixement d'una nova comunitat- que es troba en una fase molt inicial que costarà superar –l'afirmació d'una nova identitat, la negació d'una d'antiga.

Recursos mediadors utilitzats (recursos –humans, espirituals, comunitaris, etcètera- propis dels actors involucrats, recursos dels actors mediadors, etcètera):

- El reconeixement institucional coordinat (entre els governs nacional i local i un representant de la societat civil amb una dimensió local i internacional – Unescocat) de la llibertat religiosa i de la diversitat mateixa. Més tard el reconeixement d'altres agents propers: altres comunitats religioses locals, entitats socials, etcètera.
- El recordatori dels principis religiosos bàsics presents en qualsevol tradició: la pau i la no violència.
- El coneixement acadèmic especialitzat al servei d'una problemàtica social urgent.

Despeses de la intervenció mediatra (hores de dedicació dels mediadors, materials, etcètera):

Reunions multilaterals i bilaterals. Recerca acadèmica sobre el tema i d'especialistes.